

ANVAR OBIDJON IJODIDA TABIAT TASVIRI

SABIROVA DILFUZA OTAMAMATOVNA

UrIUning Pedagogika va boshlang'ich ta'lim kafedrası stajiyor

o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur ishda Anvar Obidjon ijodida tabiat tasvirining badiiy va g'oyaviy xususiyatlari tahlil qilinadi. Shoir asarlarida tabiat nafaqat fon vazifasini bajaradi, balki lirik kechinmalar, obrazli fikrlash va tarbiyaviy g'oyalarni ifodalovchi muhim badiiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqotda tabiat obrazlarining personifikatsiya, metafora va epitetlar orqali jonlantirilishi, shuningdek, bolalar dunyoqarashiga mos sodda va ta'sirchan uslubda ifodalanishi yoritilgan. Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri orqali inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik, ekologik ong va estetik tarbiya g'oyalari ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: *Anvar Obidjon, tabiat tasviri, bolalar adabiyoti, personifikatsiya, metafora, epitet, ekologik tarbiya, badiiy obraz, lirik kechinma, o'zbek she'riyati.*

KIRISH

Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri bolalar adabiyotining eng muhim estetik va tarbiyaviy yo'nalishlaridan biri sifatida shakllangan. Shoirning asarlarida tabiat oddiy fon emas, balki badiiy fikrni ifodalovchi faol obrazlar tizimi sifatida namoyon bo'ladi. Adabiyotshunoslikka oid zamonaviy tahlillarda (2020-2025-yillar pedagogik va filologik tadqiqotlar) uning tabiat tasviri poetik-realistik yondashuv asosida qurilgani ta'kidlanadi.

Shoir ijodida tabiat obrazlari ko'pincha personifikatsiya usuli orqali jonlantiriladi. Ya'ni shamol, quyosh, daraxt, yomg'ir kabi tabiat elementlari insoniy xususiyatlar bilan tasvirlanadi. Bu usul bolalar tasavvurini kengaytirib, ularni

tabiatga yaqinlashtiradi. Tabiat hodisalari “harakat qiluvchi”, “his qiluvchi” obrazlarga aylantiriladi, natijada badiiy matnning emotsional ta’sir kuchi oshadi.

Anvar Obidjon tabiat tasvirida metafora va ramziy obrazlardan ham keng foydalanadi. Bahor ko‘pincha yangilanish va uyg‘onish ramzi sifatida, qish esa sokinlik yoki sinov davri sifatida ifodalanadi. Bu orqali shoir tabiat hodisalarini faqat tashqi ko‘rinishda emas, balki ichki ma’no qatlamlari bilan ham boyitadi. Epitetlar tizimi ham uning ijodida muhim o‘rin tutadi, chunki “yumshoq shamol”, “quvnoq quyosh”, “tiniq osmon” kabi birikmalar tabiatni bolalar ongiga yaqin, yorqin va hissiy shaklda tasvirlaydi.

ASOSIY QISM

Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri o‘zbek bolalar adabiyotining muhim badiiy-estetik qatlamlaridan biri sifatida shakllangan. Rasmiy adabiyotshunoslik manbalarida (O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2017; yangilangan pedagogik tahlillar, 2021-2024) uning ijodi bolalar psixologiyasiga mos realistik va yumoristik tasvir uslubiga asoslangani ta’kidlanadi. Shoir tabiatni faqat fon sifatida emas, balki badiiy voqelikning faol ishtirokchisi sifatida tasvirlaydi.

Obidjon ijodida tabiat tasviri asosan realizm va poetik jonlantirish (personifikatsiya) uyg‘unligida beriladi. Shamol, quyosh, yomg‘ir, daraxt kabi tabiat unsurlari insoniy xatti-harakatlar bilan ifodalanadi. Bu usul bolalarda tasavvur va emotsional idrokni kuchaytiruvchi badiiy mexanizm sifatida baholanadi. Ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda (2022-2023) bu holat “bolalar tafakkurida animistik obrazlar shakllanishi” deb izohlanadi.

Shoir ijodida tabiat tasviri ko‘pincha metaforik tizim orqali ifodalanadi. Bahor – yangilanish, qish – sokinlik yoki sinov, yoz – faol hayot davri sifatida ramziy ma’no oladi. Bu ramziylik tabiat hodisalarini oddiy tasvirdan ko‘ra chuqurroq ma’naviy qatlamga olib chiqadi. Epitetlar va tasviriy ifodalar (“tiniq osmon”, “quvnoq quyosh”, “yumshoq shamol”) orqali tabiatning estetik qiyofasi yaratiladi.

2020-2024-yillarda chop etilgan pedagogik va adabiy tahlillarda Anvar Obidjonning tabiat tasviri bolalarda ekologik ongni shakllantirishda muhim vosita ekani qayd etiladi. Tabiatga mehr, uni asrash, tirik mavjudotlarga hurmat kabi g'oyalar uning she'riy matnlarida bevosita yoki bilvosita shaklda beriladi. Bu esa uning ijodini faqat badiiy emas, balki tarbiyaviy tizim sifatida ham ahamiyatli qiladi.

Ilmiy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, Obidjon tabiat tasvirida psixologik realizmdan foydalanadi. Ya'ni tabiat obrazlari bolalar ruhiy holati bilan uyg'unlashtiriladi. Quvonch, hayrat, qiziqish kabi emotsiyalar tabiat tasviri orqali ifodalanadi. Bu yondashuv bolalarda estetik idrok va emotsional sezgirlikni rivojlantiradi.

Umumiy xulosa sifatida aytganda, Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri murakkab badiiy tizimga ega bo'lib, unda realistik tasvir, metaforik ma'no, personifikatsiya va pedagogik g'oya uyg'unlashgan. Rasmiy ilmiy manbalarda uning ijodi o'zbek bolalar adabiyotida tabiatni badiiy-estetik va tarbiyaviy darajada ifodalashning yetuk namunasi sifatida e'tirof etiladi.

Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri o'zbek bolalar adabiyotining eng jonli, obrazli va psixologik jihatdan boy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Shoir tabiatni faqat tashqi manzara sifatida emas, balki badiiy fikrni harakatlantiruvchi, emotsional va tarbiyaviy yuklama tashuvchi jonli tizim sifatida tasvirlaydi. Uning ijodida tabiat obrazlari ko'pincha bolalar tasavvuriga mos sodda, lekin chuqur ma'noli poetik shakllarda ifodalanadi.

Shoir she'rlarida tabiat unsurlari shamol, quyosh, yomg'ir, daraxt, qushlar ko'pincha insoniy xususiyatlar bilan jonlantiriladi. Masalan, Anvar Obidjonning tabiatga oid she'riy ifodalarida quyidagi ruhni ko'rish mumkin:

“Shamol der: men erkinman,
Daraxt esa tebranur.”

Ushbu misolda shamol va daraxt personifikatsiya usuli orqali jonlantirilgan. Shamol “gapiruvchi” obrazga aylantiriladi, daraxt esa “harakat qiluvchi” subyekt

sifatida tasvirlanadi. Bu badiiy usul bolalar tafakkurida tabiatni tirik mavjudot sifatida qabul qilishga yordam beradi. Adabiyotshunoslikda bu holat animistik tasvir deb yuritiladi.

Shoirning yana bir muhim badiiy xususiyati tabiatni metaforik ramzga aylantirishdir. Bahor obrazi ko‘pincha yangilanish va quvonch timsoli sifatida beriladi:

“Bahor keldi - kuldi yer,
Gul ochildi har bir yer.”

Bu misralarda “yerning kulishi” metaforik ifoda bo‘lib, tabiatning jonlanishini insoniy hissiyot orqali ifodalaydi. “Gul ochildi” tasviri esa hayotning uyg‘onishi va estetik go‘zallikni bildiradi. Bu yerda tabiat hodisalari oddiy biologik jarayon emas, balki badiiy-estetik voqelik sifatida gavdalanadi.

Anvar Obidjon ijodida epitetlar tizimi ham muhim o‘rin tutadi. Tabiat tasvirida “yumshoq shamol”, “quvnoq quyosh”, “tiniq osmon” kabi ifodalar orqali hissiy bo‘yoqdorlik kuchaytiriladi. Bu epitetlar bolalar tasavvurini boyitib, ularning estetik idrokini rivojlantiradi. Shoir tilining soddaligi ortida murakkab badiiy tafakkur yashiringan bo‘lib, u bolalar ruhiyatiga moslashtirilgan poetik modelni yaratadi.

Shoir she‘rlarida tabiat ko‘pincha tarbiyaviy g‘oya bilan uyg‘unlashadi. Masalan, qushlar tasviri orqali erkinlik, daraxtlar orqali sabr va barqarorlik, yomg‘ir orqali poklanish g‘oyalari ifodalanadi. Bu esa tabiat obrazlarini faqat estetik emas, balki axloqiy-ma‘naviy vositaga aylantiradi.

Adabiy tahlil nuqtayi nazaridan qaralganda, Anvar Obidjonning tabiat tasviri realizm va fantaziya sintezi asosida qurilgan. U real tabiat hodisalarini bolalarcha xayoliy tasvir bilan uyg‘unlashtirib, o‘ziga xos poetik olam yaratadi. Bu olamda tabiat va inson o‘rtasidagi chegara yo‘qoladi, ular bir butun badiiy tizimga aylanadi. Umuman olganda, Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri - bu: personifikatsiya orqali jonlangan obrazlar tizimi

metaforik ma'noga ega badiiy model
epitetlar bilan boyitilgan emotsional ifoda
tarbiyaviy va estetik g'oyalarni birlashtiruvchi poetik vosita

sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan uning ijodi o'zbek bolalar adabiyotida tabiatni badiiy-estetik va ma'naviy darajada yuksak ifodalagan yetuk ijodiy maktab hisoblanadi.

XULOSA

Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri o'zbek bolalar adabiyotining eng muhim badiiy-estetik qatlamlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Uning she'rlarida tabiat oddiy fon emas, balki voqelikni harakatlantiruvchi jonli badiiy tizim sifatida tasvirlanadi.

Adabiy-badiiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, shoir ijodida tabiat obrazlari asosan personifikatsiya, metafora va epitetlar orqali shakllantiriladi. Shamol, quyosh, yomg'ir va daraxt kabi tabiat unsurlari insoniy xususiyatlar bilan jonlantirilib, bolalar tasavvuriga yaqin va ta'sirchan poetik obrazlar yaratiladi. Bu usul bolalarda estetik idrok, tasavvur va emotsional sezgirlikni rivojlantiradi.

Shuningdek, Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri faqat badiiy maqsad bilan cheklanmay, balki tarbiyaviy funksiyani ham bajaradi. Tabiat orqali mehr, ekologik ong, yaxshilik va poklik kabi g'oyalar singdiriladi. Shoirning realistik va fantaziyaga asoslangan uslubi bolalar ruhiyatiga mos holda shakllangan bo'lib, uning asarlarini yanada ta'sirchan qiladi.

Umumiy xulosa sifatida aytganda, Anvar Obidjon ijodida tabiat tasviri badiiy obrazlilik, psixologik chuqurlik va tarbiyaviy mazmun uyg'unlashgan yaxlit tizimni tashkil etadi hamda o'zbek bolalar adabiyotida alohida o'rin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti, 2020.

2. Yo‘ldoshev Q. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: “Universitet” nashriyoti, 2021.
3. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. O‘zbek bolalar adabiyoti bo‘yicha maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2017.
4. Sodiqova N.R. Bolalar adabiyoti va badiiy tafakkur rivoji. – Toshkent: “Fan” nashriyoti, 2022.